

ראוי היה לגבות מעידית מפני שגמל עמו חסד. אלא שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ויאמר אקפץ ואלונו כדי שאגבנו בחובו וכו'. הילכך אע"ג שזו (הזיבורית) [הבינונית] נעשה אצלו עדית גובה ממנו. שאין כאן שלא יקפץ וילונו שהרי עדית זו מצויים הרבה בעולם ואדינא מוקמינן ליה. וזה הפירוש הישר והטוב (לה). ולענין הלכתא קיימא לן כעולא. דרבא דהוא בתרא כותיה סבירא ליה בפר' הנזקין הלכך בעל חוב בזבורית. ת"ר מכרן לאחר וכו' זה שהיתה עליו נזקין ובעל חוב וכתובה ומכר עדית ובינונית וזיבורית לאחד. או לג' בני אדם כאחד. כלן נכנסו תחת הבעלים וגובה כל אחד כדינו וכו' אלא הכא ביתמי עסקינן וכו'. לעולם שלקח עדית באחרונה ואי אמרת ליתו כוליהו וליגבו מעידית. לאו משום דמצי למימר להו אי שתקיתו שתקיתו. ואי לא מהדרנא שטרא דזבורית למריה וגביתו כלהו מזיבורית. דאם כן אפילו לנזקין מצי למכפינהו למשקל מבינונית דניחא ליה טפי. דהכא ביתמי עסקינן וכו'. זה המוכר מת ולא נשאר קרקע להם ממנו. דכי מהדר להו שטרא דזיבורית נזקין ובעל חוב לא גבו מינייהו ולא מידי. דיתמי כי הני לאו בני פרעון נינהו. דנכסי דקנו יתמי לאו משעבדי נינהו מכח אבתיהו. ונזקין ובעל חוב כיון דאדעתא דחזיין להו גבי לוקח נינהו עליה דידיה הדרי ולא על הנך יתמי. ואשה בלחוד היא דגביא מינייהו כתובתה. אלא מאי טעמא לא גבו כוליהו מעידית משום דאמר להו טעמא מאי אמרו רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זיבורית משום תקנתא (דעולא) דלוקח. אנא בהאי תקנתא לא ניחא לי. והרב ר' יצחק ז"ל קיצר בכאן שלא הזכיר דביתמי עסקינן. מיהו לענין דינא לא קיצר היכא דבעי לאגבויינהו מיניהו דבלא יתמי נמי מצי למימר להו הכי. וטפי מהכי נמי מצי למימר להו דאפילו מבינונית וזיבורית מצי לאגבינהו ואפי' לנזקין דאמר להו אי שתקיתו וכו' (לו).

לשיטת הגמרא שלנו. המפרשת את מחלקותם של ר"י ור"ע. אם בדניוק או בדמזיק שיימינן. בינתים הופיע מאמרו החשוב של החכם הנ"ל בספר היובל לכבוד הרב יעקב פריימאן מברלין. ועיי"ש מצד ק"ץ ואילך שהן בזה בארוכה. (לה) רבנו אינו גורס המלה "תקנתא". כבגמרא שלנו אלא גורס: מר אית ליה דעולא וכו'. ומשום הכי אפשר לו לפרש כפירושו. אמנם רש"י גורס: מר אית ליה תקנתא דעולא וכו'. והכת"י מינכן אינו גורס "תקנתא". עיין בדקדוקי סופרים, ועיין גם ברשב"א.

(לו) שיטת-רבנו היא כשיטת בעל העיטור וכהרא"ש בפסקיו. דדוקא כשמת המוכר וכדאוקימתא ובגמרא ביתמי עסקינן, אוי כל אחד גובה כדינו, ומשום טעמא שיכול לאמר אי אפשרי בתקנת חכמים. אבל כשלא מת יכול להכריחם לגבות מזיבורית ואפילו לנזקין משום טעמא אי שתקיתו וכו'. אמנם הרמב"ם לא הביא להלכה את טעם הגמרא: אי שתקיתו, ואפילו כשלא מת המוכר, אין הלוקח שלקח עדית באחרונה יכול לדחותם לגבות כדיניהם, אלא משום טעמא שיכול לאמר א"א בתקנת חכמים. אבל אינו יכול לדחות את הנזקין לגבות מזיבורית